מאי שנא הלל דדחי דידיה ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה? א"ל רב אשי השתא דלאו דידיה דחי, דידיה לא כל שכן! אמר ליה הכי קאמינא לך לא לידחי אלא דידיה! אמר ליה איכא ר' יוסי דקאי כוותך דתניא ר' יוסי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד מעמד דמאי אילימא מעמד דשחרית הא תנא קמא נמי הכי קאמר. אלא מעמד דמוסף דידיה נמי לא דחי: אלא דמנחה [א]קרבן עצים דחי אלא לאו דנעילה שמע מינה דידיה דחי דלאו דידיה לא דחי שמע מינה, וליתני נמי באחד בניסן לא היה בו מעמד מפני שיש בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים: אמר רבא זאת אומרת הלילא דבריש ירחא לאו דאורייתא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק *שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר בהן את הלל ואלו הן: שמונת ימי החג ושמונת ימי חנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב (ראשון) של עצרת ובגולה עשרים ואחד יום ואלו הן: תשעת ימי החג ושמונת ימי חנוכה ושני ימים הראשונים של פסח וב' ימים טובים של עצרת. רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא סבר לאפסוקינהו, כיון דחזא דקא מדלגי דלוגי אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם, תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר: ה' דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז כו': נשתברו הלוחות מנלן? דתניא *בששה לחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו מאן דאמר בששה ניתנו-בששה ניתנו ובשבעה עלה משה, מ"ד בשבעה, בשבעה ניתנו ובשבעה עלה משה דכתיב °ויקרא אל משה ביום השביעי וכתיב °ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה: עשרים וארבעה דסיון ושיתסר דתמוז מלו להו ארבעין בשיבסר בתמוז, נחית אתא ותברינהו ללוחות וכתיב °ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר: בטל התמיד גמרא: הובקעה העיר בי"ז הוה והכתיב °בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר וכתיב בתריה °ותבקע העיר וגו'? אמר רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז בשניה בשבעה עשר בו: שרף אפוסטמוס את התורה גמרא: העמיד צלם בהיכל מנלן? דכתיב °ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם, וחד הוה והכתיב °ועל כנף שקוצים משומם? אמר רבא תרי הוו ונפל חד על חבריה ותבריה לידיה ואשתכח דהוה כתיב (ח)

אנת

תורה אור

שמות כד

שם

שם לב

ירמיה נב

שם

דניאל יב

שם ט

מאי שנא הלל דדחי דידיה · מעמד דשחרית: **ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה** · דקתני יום שיש בו מוסף אין בו (ג)במנחה ולא קתני אין בו במוסף, דלא דחי דידיה אלא דמנחה: **הכי קאמינא** · הכי קא בעינא למימר: **אלא דידיה** · דמוסף: **ס"ג רבי יוסי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד** · ותנא קמא פליג דאמר יום שיש בו מוסף אין בו (ג)בנעילה ואתא ר' יוסי למימר דיש בו מעמד אע"פ שיש בו מוסף: **אלא לאו דנעילה הוא** · דאמר ר' יוסי דיש בו מעמד ואין מוסף דוחה אותו: **באחד בניסן** · דאית ביה הלל דראש חדש: (ד) **קרבן עצים** · (קרבן מוסף) דבני ארח בן יהודה: **זאת אומרת** · מדלא קתני נמי באחד בניסן אלמא הלל דראש חדש לא דחי ליה למעמד שמע מינה דלאו דאורייתא הוא א] אלא מנהגא כדלקמן: **מנהג אבותיהם בידיהן** · אבל הלל דחנוכה כגון באחד בטבת ודאי דחי דכיון דנביאים תיקנוהו שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבא עליהן כשנגאלין יהו אומרין אותו על גאולתן בדאורייתא דמי: **יחיד** · כלומר אפי' יחיד גומר בהן את ההלל שכל אחד ואחד חייב לגמור בו את ההלל במסכת ערכין מפורש מאי שנא דגומר כל ימי החג ובפסח לא גומר אלא יום ראשון משום דחג הסוכות חלוק בקרבנותיו וכל אחד ואחד כחג בפני עצמו דמי: **ובגולה** · שעושין שני ימים טובים משום ספיקא: **דמדלגי דלוגי** · כגון אנן דמדלגין לא לנו ה' לא לנו ונתחיל מן ה' זכרנו יברך: **לא יתחיל** · אינו צריך להתחיל בראש חדש: **ר' יוסי אומר בשבעה** · וטעמייהו מקרא במסכת שבת בפרק ר"ע: **בשבעה עלה משה** · לקבל הלוחות כלומר ודאי ליכא מאן דפליג עלה דמתני' דקתני דבי"ז בתמוז נשתברו הלוחות מכלל דכולהו סבירא להו דבשבעה עלה (ה) (ולהו) ומקרא נפקא לן דבשבעה עלה דהאי דכתיב וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי איכא מאן דדריש ליה במסכת יומא כי אחר מתן תורה הוה: משבעה בסיון עד י"ז בתמוז איכא מ' יום כ"ד דסיון שהוא מלא וי"ז דתמוז הרי מ' יום שעמד משה בהר: **גמרא** · כך קיבלו מאבותיהן: **ומעת הוסר התמיד לתת שקוץ שומם וגו'** · דבעת שהוסר ונתבטל התמיד בלחץ היום נתן שקוץ שומם דהיינו העמיד צלם בהיכל: **ס"ג והא כתיב על כנף שקוצים** · כלומר הא כתיב קרא אחרינא דכתיב ביה שקוצים דמשמע תרי: **תרי הוו** · שהעמידן מנשה בהיכל: **ונפל חד על חבריה וקטעיה לידיה** · והנקטע לא קא חשיב והיינו דכתיב שקוץ אחד: **ואשתכח דכתיב** · על ההוא צלם הכי:

אנת

יום טוב הראשון של פסח · הוא גומר הלל אבל שמונה ימי פסח לא משום דלא דמי לחנוכה וסוכות דחנוכה דינא הוא לגמור הלל דכל הח' ימים היה הנס מתגדל והיה כל חד וחד יום טוב וכן בסוכות *כל יומא ויומא הוי י"ט לעצמו לפי שפרי החג מתמעטין והולכין אבל פסח אינו משתנה לא מקרבנות ולא מיום טוב לכך אין גומרים בו ההלל אלא יום הראשון והאידנא דגומרין תרי יומי משום דעבדינן אותו מספק הוי חד יומא לענין קריאת הלל וכן ביום שני של עצרת וכן יום של שמחת תורה ומש"ה יש לנו כ"א יום לגמור הלל: **אמר** שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם · י"מ דלמנהג לא מברכינן (ו) מהכא וכן משמע בסוכה בפרק לולב וערבה (דף מד:) דקאמר *אמר אביי הוה קאימנא קמיה דר' יצחק ואייתי ההוא ערבה לקמיה שקל חביט חביט ולא בריך קסבר ערבה מנהג נביאים היא אלמא אמנהג לא מברכינן אבל רבינו תם פסק דמברכינן דאי איתא דלא מברכינן אם כן מאי קאמר בגמרא כיון דשמעינהו דמדלגי ואזלי שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם וכי לא היה לו להכיר אי משום מנהג קרו ליה לא מברכי אי איתא דאמנהג לא מברכינן ואי מברכי לאו מנהג הוא וכי תימא דלא בא בתחילת קריאת הלל הא לא מצי אמרת דהא רב איקלע לבבל קאמר דאי איתא דבאמצע תפלה בא הוה ליה למימר איקלע לבי כנישתא ומדלא אמר מדלא ברכי מנהג הוא שמע מינה דאמנהגא נמי מברכינן והאי דסוכה דמשמע דאמנהגא לא מברכינן היינו דווקא אמנהג דערבה דלא הוי אלא מנהג טלטול בעלמא ואמנהג דטלטול לא מברכינן אבל בשאר מנהג כמו קריאת הלל ואחריני כמו אותו מנהג ודאי מברכינן וכן הלכה למעשה ולפי זה יש ליזהר שלא לדבר באמצע ההלל כיון שבירך דאם כן הוי מפסיק ונראה דאין יחיד מחויב לקרות ההלל אכן אם רוצה לחייב עצמו הרשות בידו*: **ואשתכח** דכתיב עילויה · על אותו יד פירוש מלאו כתוב על היד שנחתכה מן הצלם אנת צבי לאחרובי ביתיה כלומר ביתו של הקב"ה (ז)אשלמת ליה כלומר וכתב נתת לו ויש מפרשים דהכתיבה הוה על הצלם השלם וה"ק אשכחי' עליה על הצלם השלם אנת צבי לאיחרובי ביתיה כלומר אתה רצית להחריב ביתו של הקדוש ברוך הוא וידך השלמת ליה לכך שלמתי את ידך להקדוש ברוך הוא שחתכתי:

דכתיב

[וע"ע תוס' ברכות יד · ד"ה ימים ותו' ערכין י· ד"ה י"ח ותו' סוכה מד: ד"ה כאן]

שבת פו: יומא ד:

ערכין י' [תוספ' סוכה פ"ג, מס' סופרים פ"כ הל' ט ע"ש]

יט א מיי' פ"ג מהל' מגילה וחנוכה הל' ו:

כ ב מיי' שם הלכה ז:

כא ג מיי' שם טוש"ע א"ח סימן תכב סעיף ב:

כב ד מיי' שם טוש"ע א"ח סימן תפח סעיף א:

כג ה מיי' שם טוש"ע א"ח סימן תצ סעיף ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואשתכח דהוה כתיב עילויה אנת צבית לאחרובי ביתיה וידך אשלימת ליה: (ב) רש"י ד"ה ומ"ש מוסף כו' אין בו במנחה ולא קתני אין בו במוסף דלא: (ג) ד"ה ס"ג ר' יוסי כו' אין בו בנעילה ואתא: (ד) ד"ה קרבן עצים וקרבן מוסף דבני ארח: (ה) ד"ה בשבעה כו' [illegible] מתן תורה הוה: (ו) תוס' ד"ה אמר כו' לא מברכינן וכן משמע כו' דקאמר [illegible]: (ז) שם ד"ה ואשתכח כו' ביתו של הקב"ה ואשלמת ליה [illegible] כס"ד:

◆

רבינו חננאל

הן · תנא לפי שמסרו עצמן על המצות נזכרין לברכה · כדכתיב זכר צדיק לברכה · וזמן עצי הכהנים והעם תשעה · באחד בניסן בני ארח בן יהודה כו' · מני מתני' אינה לר' מאיר דאמר בני פחת מואב הן הן בני דוד בן יהודה דאי ר' מאיר היא כיון שהקריבו בני דוד בן יהודה (כ"ג)[כ'] בתמוז ובאו בני פחת מואב להקריב בכ' באב היה לו לומר אם בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה שבו בני פחת מואב שניה כמו שאמר בני פרעוש שניה · אי מתני' ר' יהודה היא כיון דאמר בני עדין בן יהודה הן בני דוד בן יהודה היה לו לומר שבו בני עדין בן יהודה שניה אי ר' יוסי כיון דאמר בני פחת מואב בן יהודה בני יואב בן צרויה הן ובני עדין הן הן בני יואב בן צרויה היה לו לומר שבו בני עדין שניה · ואוקמיה לר' יוסי ותרי תנאי אליבא דר' יוסי: באחד בטבת לא היה בו מעמד מפני שיש בו הלל שהיא חנוכה והלל דוחה מעמד של שחרית ויש בו קרבן מוסף של ר"ח שדוחה מעמד של נעילה וכ"ש של מוסף דבהדיא תנינן באחד בטבת לא הוה בו מעמד כלל והוא זמן קרבן עצים · דתנן באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה וקרבן עצים דוחה מעמד דמנחה ואוקימנא למתני' דתנא רידן סבר קרבן מוסף דוחה מעמד דנעילה ומעמד דמוסף · ור' יוסי פליג עליה · דתניא ר' יוסי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד ואוקימנא יש בו מעמד בנעילה · דסבר דידיה והוא מעמד דמוסף דחי דלאו דידיה והוא מעמד דנעילה לא דחי · דייק רבא מדלא קתני באחד בניסן לא היה בו מעמד והנה יש בו קרבן עצים וקרבן מוסף (כגון) [והלל כמו] אחד בטבת (שאו') [ש"מ] הלל דחנוכה הוא כמו הלל של תורה · אבל הלל דר"ח לאו דאורייתא הוא · דא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק י"ח ימים בשנה יחיד גומר בהן את הלל ואלו הן ח' ימי החג וח' דחנוכה · ויו"ט הראשון של פסח ויו"ט של עצרת · ובגולה כ"א יום ט' ימי החג וח' ימי חנוכה וב' ימים של פסח וב' ימים של עצרת · רב אקלע לבבל ושמע דקרו הלל בר"ח בעא למיפסקינהו כיון דשמע להן דפסקי שבק להו · אמר מנהג אבותיהם בידיהם · תנא יחיד לא יתחיל בברכה בזמן שקורין בהן כגון ר"ח וחוש"מ פסח ואם טעה ובירך בא"י אמ"ה אקב"ו לקרוא (והתחיל לגמור) [את הלל גומר] וזהו אם התחיל גומר וקיי"ל הכי דאין הוכה: ה' דברים אירעו את אבותינו וכו' נשתברו הלוחות מנלן לפי שעלה משה למרום בז' בסיון דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן נמצא שעמד משה במרום כ"ד ימים תשלום סיון וי"ז מתמוז הרי מ' יום · כדכתיב ויהי משה בהר ארבעים יום · למחר ירד ושבר לוחות נמצאת שבירת הלוחות בי"ז בתמוז · בטל תמיד גמרא · *) כר' לוי דאמר אף בימי מלכות הרשעה היו משלשלין להן קופות של זהב · והן היו מעלין להן שני כבשים · ובסוף העלו להן ב' חזירים כו' · אותה שעה גרמו העונות ובטל התמיד ונחרב הבית · והובקעה העיר בחרבן השני י"ז כדתנא בס' לחדש הרביעי הובקעה העיר בראשונה ובשניה בי"ז שרף אפוסטמוס בי"ז בתמוז את התורה גמרא: ירושלמי היכן שרפה **) העמיד צלם בהיכל מנלן דכתיב ומעת הוסר התמיד · הנה בפירוש כי מעת שהוסר ובטל התמיד ניתן השקוץ בהיכל · וכבר אמרנו בי"ז בטל התמיד

*) חסר כאן וצ"ל ובירושלמי ר' סימון בשם ר"י בן לוי בימי מלכות וכו' ואמר ר' אף בימי כו'. **) נראה שחסר כאן ועי' בירושלמי.

רבינו גרשום

בני יואב שניה: מ"ש הלל דדחי דידיה ומ"ש מוסף דלא דחה דידיה התם קאי דקתני במתניתין יש בו הלל אין בו מעמד דשחרית קרבן מוסף אין בו במנחה ופריך מר קשישא מ"ש הלל דדחי מעמד בתפלה דידיה דהיינו שחרית ומוסף לא דחי מעמד בתפלה דידיה דקתני מוסף אין במנחה דמשמע אבל במוסף עצמו איכא מעמד: א"ל ומי בעיא לך דמוסף דחי דידיה השתא מנחה דלא הוה דידיה דחי ליה מוסף ממעמד דידיה דמוסף מיבעיא אמאי *) דחי נמי במנחה הא הלל לא דחי אלא דידיה דשחרית להודיה: ר' יוסי קאי כוותך · דמוסף לא דחי אלא מעמד דמוסף ולא דמנחה: דידיה נמי לא דחי · תמי' וכי מוסף לא דחי מעמד שבמוסף: י"ח יום גומרין את ההלל ולא קתני ר"ח · לא יתחיל הלל בר"ח: ובשבעה(עשר)[עלה] ואותו יום לא חשבינן אלא מכן ואילך חשיב מ' יום כ"ג דסיון שהוא מלא וי"ז בתמוז הרי מ' נמצא שבמ' ירד ושבר את הלוחות · מעת הוסר התמיד לתת שקוץ כלומר ביום שהוסר התמיד הקים צלם וכבר אמר בי"ז בטל התמיד (דכתיבעלה לליצנותא)בט' באב נגזרה גזרה על אבותינו שלא יכנסו לארץ ובערב ט"ב חזרו מרגלים ולמחר קבעו ט"ב: דרך שלשת ימים הרי כ"ב דיום עשרים עצמו דאייר הוא מחשבון הג' ימים וכתיב עד חדש ימים דהיינו כ"ט ימים וחשוב ז' דאייר לפי שהוא חסר וכ"ב דסיון הרי החדש ימים ועדין נשתיירו ח' דסיון לפי שהוא מלא וכתיב ותסגר מרים שבעת ימים הרי כ"ט דסיון ובאותו יום עצמו שלח מרגלים וכתיב וישובו מקץ ארבעים יום חשוב ב' דסיון וכ"ט דתמוז הרי ל"א וח' דאב דאמרת

דבערב

*) חסר כאן וצ"ל א"ל הכי קאמינא לך לא לדחי אלא דידיה ואמאי דחי וכו'.

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא דמנחה ודנעילה ש"מ כו' · כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואת אומרת וכו' אלא מנהגא כדלקמן מנהג וכו' · נ"ב [illegible]

נושא
בירור איזה מעמד דוחה קרבן מוסף

מבנה
שלבים בביאור הברייתא ר' יוסי אומר...

נושא
הלל דראש חודש=מנהג ואינו דומה להלל הנאמר בחנוכה דהוי מעיקר הדין (תקנת נביאים וכדאורייתא דמי)

נושא/מבנה
ה' דברים אירעו את אבותינו בי"ז בתמוז